Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
esitatud 11. veebruaril 2021 [1]

Kohtuasi C-39/20

Staatssecretaris van Financiën
versus
Jumbocarry Trading GmbH

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Hoge Raad der Nederlanden (Madalmaade kõrgeim kohus))

Eelotsusemenetlus – Tollivõlast teatamise tähtaeg – Teatamistähtaja peatamine – Tollivõla aegumine – Peatamise aluseid reguleeriva õigusnormi ajaline kohaldamine – Õiguskindluse põhimõte – Õiguspärase ootuse põhimõte

1. Ühenduse seadusandja otsustas 1992. aastal koondada seni hajutatud tolliõiguse normid ühte teksti. Tulemuseks oli määrus (EMÜ) nr 2913/92, millega kehtestati „ühenduse tolliseadustik“ (edaspidi „ühenduse tolliseadustik“) [2].

2. Tolliseadustikku on hiljem korduvalt muudetud, kuni see tunnistati kehtetuks määrusega (EL) nr 952/2013, millega kehtestati „liidu tolliseadustik“ (edaspidi „liidu tolliseadustik“) [3].

3. Vastavalt liidu tolliseadustiku artiklile 288 olid mõned selle artiklitest kohaldatavad alates 30. oktoobrist 2013, samas kui teised on kohaldatavad alles alates 1. maist 2016. [4] Nende viimaste hulgas on liidu tolliseadustiku artiklid 103 ja 124, mis käsitlevad vastavalt tollivõlast teatamise tähtaja peatamist ja tollivõla lõppemist.

4. Hoge Raad der Nederlanden (Madalmaade kõrgeim kohus) esitab Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse, et see tõlgendaks liidu tolliseadustiku artikli 103 lõike 3 algust ja punkti b ning artikli 124 lõike 1 algust ja punkti a.

5. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib oma küsimustega kokkuvõtlikult teada, kas liidu tolliseadustiku artikkel saab tollivõla aegumistähtaja peatada ka siis, kui see tähtaeg on veel pooleli, lükates seega päeva, millal toll saab hiljemalt võlast teatada (ja selle sisse nõuda) edasi selle tollivõla ühenduse tolliseadustiku alusel aegumise kuupäevast hilisemale kuupäevale.

1 Algkeel: hispaania.

2 Nõukogu 12. oktoobri 1992. aasta määrus, millega kehtestatakse ühenduse tolliseadustik (EÜT 1992, L 302, lk 1; ELT eriväljaanne 02/04, lk 307).

3 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. oktoobri 2013. aasta määrus, millega kehtestatakse liidu tolliseadustik (ELT 2013, L 269, lk 1; parandus ELT 2013, L 287, lk 90).

4 Vastavalt selle artiklile 287 jõustus liidu tolliseadustik 30. oktoobril 2013 ehk kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist 10. oktoobri 2013. aasta ELTs. Artiklis 288 on täpsustatud, milliseid artikleid kohaldatakse alates 30. oktoobrist 2013 ja milliseid alates 1. maist 2016.

I. Liidu õigus

A. Ühenduse tolliseadustik

6. Artikli 221 lõigetes 1, 3 ja 4 oli ette nähtud:

„1. Niipea kui [tollivõla] arvestuskanne on tehtud, teatatakse võlgnikule tollimaksu summa vastava korra kohaselt.

[…]

3. Võlgnikule ei teatata tollimaksu summat pärast seda, kui tollivõla tekkimise kuupäevast on möödunud kolm aastat. See ajavahemik katkestatakse artikli 243 kohase kaebuse esitamise hetkest kaebuse menetlemise ajaks.

4. Kui tollivõlg on tekkinud sellise toimingu tagajärjel, mis selle tegemise ajal oleks võinud kaasa tuua kriminaalmenetluse, võib kehtivate õigusaktidega ettenähtud tingimustel teatada võlgnikule summa pärast lõikes 3 nimetatud kolmeaastase ajavahemiku lõppemist.“

B. Liidu tolliseadustik

7. Artikli 22 lõikes 6 on selgitatud:

„6. Enne sellise otsuse tegemist, mis võib kahjustada taotlejat, peab toll esitama oma otsuse aluseks olevad põhjendused taotlejale, kellele antakse võimalus väljendada oma seisukoht ettenähtud ajavahemiku jooksul alates kuupäevast, mil ta need põhjendused kätte saab või mil need loetakse kättesaaduks. Pärast kõnealuse ajavahemiku lõppemist tehakse otsus taotlejale asjakohases vormis teatavaks.“

8. Artiklis 29 on sätestatud:

„Artikli 22 lõigete 4, 5, 6 ja 7, artikli 23 lõike 3 ning artiklite 26, 27 ja 28 sätteid kohaldatakse ka nende otsuste suhtes, mis toll on teinud ilma asjaomase isiku eelneva taotluseta, välja arvatud juhul, kui toll tegutseb kohtuorganina“.

9. Artikli 103 lõikes 1 ja lõike 3 alguses ja punktis b on sätestatud:

„1. Ühestki tollivõlast ei teatata võlgnikule pärast tollivõla tekkimise kuupäevale järgneva kolmeaastase perioodi lõppu.

3. Lõigetes 1 ja 2 ette nähtud tähtajad peatatakse, kui:

[…]

b) toll on kooskõlas artikli 22 lõikega 6 esitanud võlgnikule alused, mille põhjal ta kavatseb tollivõlast teatada, siis tähtaeg peatub alates teate esitamise kuupäevast kuni sellise ajavahemiku lõpuni, mille jooksul antakse võlgnikule võimalus oma seisukoha esitamiseks“.

10. Artikli 124 lõike 1 alguses ja punktis a on ette nähtud:

„1. Ilma et see piiraks tollivõlale vastava impordi- või eksporditollimaksu summa sissenõudmata jätmist käsitlevate kehtivate sätete kohaldamist, kui võlgniku maksevõimetus on kohtulikult tuvastatud, lõpeb impordil või ekspordil tekkiv tollivõlg mis tahes järgmisel viisil:

a) kui võlgnikule ei ole kooskõlas artikliga 103 enam võimalik tollivõlast teatada“.

11. Artiklis 288 on märgitud:

„1. Artikleid 2, 7, 8, 10, 11, 17, 20, 21, 24, 25, 31, 32, 36, 37, 40, 41, 50, 52, 54, 58, 62, 63, 65, 66, 68, 75, 76, 88, 99, 100, 106, 107, 115, 122, 123, 126, 131, 132, 138, 142, 143, 151, 152, 156, 157, 160, 161, 164, 165, 168, 169, 175, 176, 178, 180, 181, 183, 184, 186, 187, 193, 196, 200, 206, 207, 209, 212, 213, 216, 217, 221, 222, 224, 225, 231, 232, 235, 236, 239, 253, 265, 266, 268, 273, 276, 279, 280, 281, 283, 284, 285 ja 286 kohaldatakse alates 30. oktoobrist 2013.

2. Muid artikleid, kui lõikes 1 osutatud artiklid, kohaldatakse alates 1. maist 2016“.

C. Delegeeritud määrus (EL) 2015/2446[5]

12. Artikli 8 lõikes 1 on sätestatud:

„Taotleja peab esitama oma seisukoha otsuse kohta, mis võib teda negatiivselt mõjutada, 30 päeva jooksul“.

II. Faktilised asjaolud, kohtuvaidlus ja eelotsuse küsimus

13. Jumbocarry Trading GmbH (edaspidi „Jumbocarry“) on Saksamaal asuv äriühing. Ta deklareeris 4. juulil 2013 Madalmaades vabasse ringlusse lubamiseks portselantoodete kaubapartii. Deklaratsioonides märkis ta toodete päritoluriigiks Bangladeshi, millest tulenevalt kohaldati soodustollimaksumäära 0%.

14. Kuna Inspecteur van de Belastingdienst (maksuinspektor, edaspidi „inspektor“) leidis, et kauba päritolusertifikaat on võltsitud, teatas ta 1. juunil 2016 Jumbocarryle kirjalikult, et ta soovib tollimaksu tollivormistusjärgselt sisse nõuda hariliku määraga 12%. Samas kirjas andis ta võimaluse esitada selle kohta 30 päeva jooksul argumendid.

15. Tolliamet tegi 18. juulil 2016 Jumbocarryle tollivõla sissenõude teatavaks.

16. Jumbocarry esitas selle otsuse peale kaebuse Rechtbank Noord-Hollandile (Põhja-Hollandi provintsi esimese astme kohus, Madalmaad), kes tegi otsuse tema kasuks, kuna tollivõlg oli juba aegunud, kuna selle tekkimisest (4. juulil 2013) oli möödunud kolm aastat.

17. Inspektor esitas esimese astme kohtu otsuse peale apellatsioonkaebuse Gerechtshof Amsterdamile (Amsterdami apellatsioonikohus, Madalmaad), kes jättis tema apellatsioonkaebuse 27. veebruari 2018. aasta otsusega rahuldamata.

5 Komisjoni 28. juuli 2015. aasta delegeeritud määrus, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 952/2013 seoses liidu tolliseadustiku teatavaid sätteid täpsustavate üksikasjalike eeskirjadega (ELT 2015, L 343, lk 1; edaspidi „delegeeritud määrus“).

18. Staatssecretaris van Financiën (rahanduse riigisekretär, Madalmaad) esitas kassatsioonkaebuse Hoge Raad der Nederlandenile (Madalmaade kõrgeim kohus), kes – kuna tal on kahtlusi mõne liidu tolliseadustiku normi ajalise mõju suhtes – esitas Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. oktoobri 2013. aasta määruse (EL) nr 952/2013, millega kehtestatakse liidu tolliseadustik, artikli 103 lõike 3 algus ja punkt b ning artikli 124 lõike 1 algus ja punkt a on kohaldatavad tollivõlale, mis tekkis enne 1. maid 2016 ja mille aegumistähtaeg ei olnud sellel kuupäeval veel möödunud?

2. Kui esimesele küsimusele tuleb vastata jaatavalt, siis kas niisugune kohaldamine on vastuolus õiguskindluse või õiguspärase ootuse põhimõttega?“

III. Menetlus Euroopa Kohtus

19. Eelotsusetaotlus registreeriti Euroopa Kohtus 27. jaanuaril 2020.

20. Kirjalikud seisukohad on esitanud Jumbocarry, Madalmaade valitsus, komisjon, nõukogu ja parlament.

21. Euroopa Kohus saatis pooltele ja eelotsusemenetlusse astujatele kirjalikult[6] vastamiseks järgmised küsimused:

– kuidas võivad käesolevat kohtuasja mõjutada Euroopa Kohtu 5. detsembri 2017. aasta kohtuotsusest M.A.S. ja M.B.[7], eriti selle punktist 42 tulenevad juhised;

– kas vaidlusalust tollivõlga saab määratleda sellisena, mis on tekkinud teost, mis võib kaasa tuua kriminaalmenetluse teo tegemise ajal, võttes arvesse 19. oktoobri 2017. aasta kohtuotsust A[8] (punktid 54–62);

– kas liidu tolliseadustiku artikli 22 lõikes 6 koostoimes artikliga 29 ette nähtud teade on analoogne ühenduse tolliseadustiku artikli 221 lõikes 3 ette nähtud teatega, mis vastavalt 10. juuli 2019. aasta kohtuotsusele CEVA Freight Holland[9] (punktid 43, 45, 46 ja 48) katkestab kolmeaastase aegumistähtaja?

IV. Õiguslik analüüs

A. Sissejuhatavad täpsustused

22. Enne Hoge Raad der Nederlandenile vastamist teen mõned täpsustused seoses küsimustega, mille esitas Euroopa Kohus eelotsusemenetluse pooltele ja menetlusse astujatele.

6 Vastasid Madalmaade valitsus, komisjon, nõukogu ja parlament (Jumbocarry seda seega ei teinud).

7 Kohtuotsus C-42/17, EU:C:2017:936; edaspidi „kohtuotsus Taricco II“. Kuna selle kohtuotsuse punktis 42 on eraldi meelde tuletatud „kohtuotsus[t] Taricco, punkt 57 ja seal viidatud Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika[t]“, siis laienes Euroopa Kohtu küsimus kaudselt 8. septembri 2015. aasta kohtuotsuse Taricco jt ((C-105/14, EU:C:2015:555); edaspidi „kohtuotsus Taricco I“) tagajärgedele sellele kohtuasjale.

8 C-522/16, EU:C:2017:778; edaspidi „kohtuotsus A“.

9 C-249/18, EU:C:2019:587; edaspidi „kohtuotsus CEVA“.

23. Need Euroopa Kohtu küsimused ei sea kahtluse alla eelotsusetaotluses kirjeldatud faktilisi asjaolusid.[10] Vastupidi: just nimelt neist lähtudes võimaldavad need küsimused anda asja menetlevale kohtule liidu õiguse perspektiivi, mis ei lange täpselt kokku sellega, mida see kohus käsitleb.

24. Miski ei takista Euroopa Kohtul anda liikmesriigi kohtule põhikohtuasja toimiku ning talle esitatud seisukohtade alusel juhiseid aspektide kohta, mida ei ole eelotsusetaotluses käsitletud, kui ta peab seda oma koostöö parandamiseks eelotsusetaotluse esitanud kohtuga asjakohaseks.

1. Selle teo kvalifitseerimine, millest tuleneb tollivõlg, ja selle tagajärjed aegumistähtajale

25. Ühenduse tolliseadustiku artikli 221 lõikes 4 on sätestatud, et „kui tollivõlg on tekkinud sellise toimingu tagajärjel, mis selle tegemise ajal oleks võinud kaasa tuua kriminaalmenetluse, võib kehtivate õigusaktidega ettenähtud tingimustel teatada võlgnikule summa pärast [võla tekkimisest kulgema hakkava] kolmeaastase ajavahemiku lõppemist.“

26. Kuigi selles sättes või teistes ühenduse tolliseadustiku artikli 221 lõigetes ei kasutatud terminit *aegumistähtaeg*, leidis Euroopa Kohus, et nendes viidatud kolmeaastane tähtaeg oli just nimelt tollivõla aegumistähtaeg.[11]

27. Nii on: „väljakujunenud kohtupraktika kohaselt kehtestab [ühenduse] tolliseadustiku artikli 221 lõike 3 esimene lause *aegumissätte*, mille kohaselt ekspordi- või imporditollimaksu summat ei teatata pärast seda, kui tollivõla tekkimise kuupäevast on möödunud kolm aastat“[12].

28. Vastavalt nimetatud ühenduse tolliseadustiku artikli 221 lõikele 4 ei piirdunud tolliseadustikuga kehtestatud tollivõla *aegumistähtaeg* seega kolme aastaga, kui võlg oli „tekkinud sellise toimingu tagajärjel, mis […] oleks võinud kaasa tuua kriminaalmenetluse“.

29. Sellisele seisukohale asus Euroopa Kohus kohtuasjas, kus kaubad olid lubatud vabasse ringlusse valeandmetel põhineva tollideklaratsiooni alusel ebaseaduslikult.[13]

30. Euroopa Kohus oli seisukohal, et kuigi vabasse ringlusse lubamine on üks impordil tollivõla tekkimise alus, mis on nimetatud ühenduse tolliseadustiku artiklis 201, „ei tulene sellest kaalutlusest, et selline võlg ei „ole tekkinud“ tolliseadustiku artikli 221 lõike 4 tähenduses selliste toimingute „tagajärjel“, millega on tegemist põhikohtuasjas“[14].

31. Seega võis ühenduse tolliseadustiku artikli 221 lõikes 3 ette nähtud tähtaeg olla pikem kui kolm aastat, kui tollivõla aluseks olevate asjaolud oleks võinud kaasa tuua kriminaalmenetluse.[15]

10 Nagu Euroopa Kohus meenutas 2. aprilli 2020. aasta kohtuotsuse Coty Germany (C-567/18, EU:C:2020:267) punktis 22: „[k]una üksnes eelotsusetaotluse esitanud kohus on pädev tuvastama ja hindama faktilisi asjaolusid tema menetletavas kohtuasjas, peab Euroopa Kohus üldjuhul piirduma hinnangu andmisega neile asjaoludele, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus otsustas talle esitada, ja seega lähtuma olukorrast, mis selle liikmesriigi kohtu hinnangul on tuvastatud“.

11 Tegelikult aegub vastavalt 23. veebruari 2006. aasta kohtuotsuse Molenbergnatie (C-201/04: EU:C:2006:136; edaspidi „kohtuotsus Molenbergnatie“) punktile 42 „tollivõla sissenõudmine […], mis ühtlasi tähendab ka selle tollivõla enda aegumist“.

12 17. juuni 2010. aasta kohtuotsus Agra (C-75/09, EU:C:2010:352, punkt 30), milles viidatatakse kohtuotsusele Molenbergnatie (punkt 39), ja 16. juuli 2009. aasta kohtuotsus Snauwaert jt (C-124/08 ja C-125/08, EU:C:2009:469, punkt 28). Kohtujuristi kursiiv.

13 Kohtuotsus A. Selles kohtuasjas esitas Saksamaal asuv äriühing mitu deklaratsiooni Brasiiliast ja Argentinast pärit kauba Madalmaades vabasse ringlusse laskmiseks. Madalmaade toll järeldas, et eri ettevõtjate vahel oli loodud tehingute ahel, mille abil „Lõuna-Ameerika sõltumatutelt tarnijatelt ostetud […] toodete esialgset hinda suurendati üksteisele järgnevate tehingute abil kunstlikult nii, et asjaomaste toodete CIF-impordihind kujunes käivitushinnast kõrgemaks, eesmärgiga hoida kõrvale [määrustes] ette nähtud täiendava tollimaksu tasumisest“ (punkt 24). Euroopa Kohus leidis, et „[k]uivõrd selle täiendava tollimaksu täielikult või osaliselt sisse nõudmata jätmise tingis vale teabe andmine, siis tuleb järelikult tõdeda, et see tollivõlg „on tekkinud“ tolliseadustiku artikli 221 lõike 4 tähenduses sellise teabe esitamise „tagajärjel““ (punkt 57).

14 *Ibidem*, punkt 58.

15 *Ibidem*, punkt 61.

32. See sama reegel on kergete variatsioonidega ette nähtud liidu tolliseadustiku artikli 103 lõikes 2.[16] Selle alusel võib juhul, kui tollivõlg tekib sellise teo tagajärjel, mille alusel võib algatada kriminaalmenetluse, tollivõlast teatamise tähtaega pikendada minimaalselt viie aastani ja maksimaalselt kümne aastani.

33. Eelotsusetaotluse esitanud kohus võib seega juhul, kui riigisisesed menetlusnormid seda võimaldavad,[17] kindlaks teha, kas käesolevas asjas on olukord analoogne kohtuotsuses A analüüsitud olukorraga.

34. Kõik näib viitavat sellele, et see on nii, sest eelotsusetaotluse kohaselt avaldas inspektor Jumbocarryle 1. juunil 2016 saadetud teates kahtlusi deklareeritud kauba tegeliku päritolu suhtes ja väitis, et päritolusertifikaat on *võltsitud*[18].

35. Kui asja menetlev kohus tuvastab, et teo suhtes, millest Jumbocarry tollivõlg tekkis, võis algatada kriminaalmenetluse, siis ei olnud see 4. juulil 2013 tekkinud tollivõlg aegumise tõttu lõppenud ei 1. juunil 2016 (inspektori teate kuupäev) ega 18. juulil 2016 (sissenõude kuupäev).

36. Sellisel juhul ei ole vaja analüüsida nende tegude mõju, millega peatati 2016. aastal tollivõla kolmeaastane aegumistähtaeg, ühenduse või liidu tolliseadustiku kohaselt. Kordan, et see kolmeaastane tähtaeg ei oleks käesoleval juhul kohaldatav.

2. Võlgnikule teatamine ühenduse tolliseadustikus

37. Tollimaksu summa, mille arvutab toll välja niipea, kui on saanud vajalikud andmed,[19] tuli võlgnikule teatada „vastava korra kohaselt“ ja kolme aasta jooksul alates tollivõla tekkimisest vastavalt ühenduse tolliseadustiku artikli 221 lõigetele 1 ja 3.

38. Euroopa Kohus tegi selle *teatamise* kohta otsuse, märkides selle vormi ja sisu kohta, et „[…] liikmesriigi pädevate ametiasutuste ülesandeks [on] tagada, et teatamine oleks selline, mis võimaldaks tasumise eest vastutaval isikul saada täpselt teada, millised on tema õigused“[20]. Seevastu ei olnud tingimata vaja järgida konkreetseid menetlusnorme.[21]

39. Teatamise tagajärgede kohta tuvastas Euroopa Kohus, et „võlgniku teavitamine [toob] vastavalt [ühenduse] tolliseadustiku artikli 221 lõikele 3 […] kaasa [selle] aegumistähtaja *katkemise*“, mille möödumisel tollivõlg lõpeb.[22]

16 Artikli 103 lõige 2: „Kui tollivõlg tekib sellise toimingu tagajärjel, mille alusel võis selle toimingu tegemise ajal algatada kriminaalasja, pikendatakse lõikes 1 sätestatud kolmeaastast tähtaega kooskõlas siseriiklike õigusaktidega minimaalselt viie aastani ja maksimaalselt kümne aastani“.

17 Madalmaade valitsuse poolt Euroopa Kohtu küsimustele antud vastuse kohaselt ei ole kassatsioonkaebuse raames võimalik tuvastada, kas esines kohtulikult karistatavat käitumist, kui esimese astme ja apellatsioonikohtud ei ole seda tuvastanud.

18 Eelotsusetaotluse punkt 2.3. Kohtuotsuse A punktis 45 selgitas Euroopa Kohus ühenduse tolliseadustiku artiklile 201 viidates, et „sellest sättest [nähtub], et tollideklaratsiooni esitamisel aluseks olnud teavet tuleb käsitada […] „valena“ siis, kui selle tulemusel jääb sisse nõudmata seaduse alusel tasumisele kuuluv tollimaks või osa sellest“.

19 Ühenduse tolliseadustiku artikkel 217. Kui sissenõutava tollimaksu summa vastas tollideklaratsioonis märgitud summale, ei olnud teatamine enam vajalik, sest selle asendas kauba vabastamine tolli poolt (vt ühenduse tolliseadustiku artikli 221 lõige 2).

20 Kohtuotsus Molenbergnatie, punkt 53. Tookord oli küsimus selles, kas teatamisena on käsitatav dokument, mis „[…] ei viita mingil viisil ühenduse tolliseadustiku artiklile 221 ega täpsusta, et tegemist on võlgnikule tollimaksu summa teatamisega“, vastavalt eelotsusetaotluse esitanud kohtu poolt Euroopa Kohtule esitatud neljanda eelotsuseküsimuse sõnastusele, mis on ära toodud selle kohtuotsuse punktis 24.

21 *Ibidem*, punktid 53 ja 54 ning resolutsiooni punkt 4.

22 Kohtuotsus CEVA, punkt 47. Kohtujuristi kursiiv.

40. Ühelt poolt ühenduse tolliseadustiku artikli 221 lõigetes 1 ja 3 ning teiselt poolt liidu tolliseadustiku artikli 22 lõikes 6 ja artikli 103 lõike 3 punktis b osutatud „teatamisel“ on märkimisväärseid ühenduspunkte. Need ei lange küll kokku kõikides elementides,[23] kuid teatud asjaoludel võib neid käsitada samaväärse sisuga haldusaktidena, kui lähtuda käsitlusviisist, mida kasutas Euroopa Kohus nendest artiklitest esimese tõlgendamisel.

41. Ühenduse tolliseadustikus ei olnud sõnaselgelt ette nähtud, et võlgnikule avaldatakse tema huvidele ebasoodsad haldusotsused enne nende vastuvõtmist. Nagu ma juba märkisin, oli selles seadustikus ainult sätestatud, et ametiasutus pidi võlgnikule vastava korra kohaselt teatama tollimaksu summa enne kolmeaastase tähtaja möödumist tollivõla tekkimisest.

42. Euroopa Kohus leidis siiski, et eelnev teatamine oli ühenduse tolliseadustiku kehtivusajal kohustuslik,[24] kuna see andis võlgnikule võimaluse olla ära kuulatud ja samal ajal võimaldas pädeval asutusel „tõhusalt arvesse võtta kõiki asjasse puutuvaid asjaolusid“[25]. See teade, nagu ma juba meelde tuletasin, „katkestas“ tollivõla aegumistähtaja.[26]

43. Kuna ühenduse tolliseadustikus ei olnud võlgnikule enne teatamise kohustust sõnaselgelt ette nähtud, ei olnud seal ette nähtud ka muid sellega seotud aspekte, nagu seisukoha esitamise viis või selle esitamise tähtaeg. Need aspektid tuli reguleerida riigisiseses õiguses kooskõlas tõhususe ja võrdväärsuse põhimõtetega.

44. Liidu tolliseadustik reguleerib juba sõnaselgelt võlgnikule teatamist, et see saaks esitada seisukohti oma huvide kaitseks.[27] Kooskõlas ühenduse tolliseadustikku käsitleva Euroopa Kohtu praktikaga (ja teatud mõttes kaitseõiguste tunnustamise vastukaaluks)[28] annab liidu tolliseadustiku artikli 103 lõike 3 punkt b sellele ametiasutuse aktile võime peatada võlast teatamise kolmeaastane tähtaeg, mille *dies a quo* langeb kokku võla tekkimise hetkega. Tähtaja kulgemine peatub kuni selle ajavahemiku lõpuni, mille ajal on võlgnikul võimalus esitada oma seisukohad,[29] kusjuures tähtaja arvestus jätkub pärast seda kuupäeva.

45. Teisisõnu on liidu tolliseadustiku artikli 103 lõike 3 punktis b ette nähtud peatamisega lisatud kolmele aastale 30 päeva, mis arvestatuna tollivõla tekkimisest määrab tollivõlast teatamise ajalise piiri. Tegelikult pikendatakse nii (ajaliselt väga piiratult) aegumistähtaega, mis lõpetab ametiasutuse õiguse tollivõlg sisse nõuda.[30]

46. Selles kohtuasjas, nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus kinnitab, saatis inspektor Jumbocarryle 1. juunil 2016 teate, et teatada, et ta kavatseb tollivõla tollivormistusjärgselt sisse nõuda määras 12%, ning andis talle oma seisukoha selgitamiseks aega 30 päeva.

23 Tegemist ei ole seega automaatse või üldise võrdsustamisega: nõustun siinkohal komisjoni vastusega Euroopa Kohtu küsimustele (punkt 15 jj). Mina soovitan võrdväärsuse analüüsimist *konkreetsel juhul*, lähtudes selle erilistest asjaoludest.

24 3. juuli 2014. aasta kohtuotsus Kamino International Logistics ja Datema Hellmann Worldwide Logistics (C-129/13 ja C-130/13, EU:C:2014:2041, punkt 28 jj).

25 *Ibidem*, punkt 38: „Et tagada asjaomase üksikisiku või ettevõtja tõhus kaitse, on kõnealuse reegli eesmärk eelkõige see, et nimetatud isikud saaksid parandada mõne vea või teha teatavaks nende olukorraga seonduvaid asjaolusid, mis mõjutavad seda, kas otsus tehakse või mitte või kas otsuse sisu on nii- või teistsugune“.

26 Kohtuotsus CEVA (punkt 47). Kohtuotsuses on nimetatud aegumistähtaja „katkemist“, kuid konteksti arvestades ei paista olevat tegemist mitte katkemisega otseses mõttes (mis tähendaks, et tähtaega hakatakse uuesti algusest peale arvestama), vaid pigem „peatamisega“. Tähtaja „[peatamisele]“ kaebuse esitamise korral oli sõnaselgelt viidatud ühenduse tolliseadustiku artikli 221 lõikes 3.

27 Üldreeglina: „[e]nne sellise otsuse tegemist, mis võib kahjustada taotlejat, peab toll esitama oma otsuse aluseks olevad põhjendused taotlejale, kellele antakse võimalus väljendada oma seisukoht ettenähtud ajavahemiku jooksul alates kuupäevast, mil ta need põhjendused kätte saab või mil need loetakse kättesaaduks“ (liidu tolliseadustiku artikli 22 lõige 6). Vt ka artikkel 29, kui toll ei ole otsust teinud asjaomase isiku taotluse alusel.

28 Sellega sooviti vältida tollivõla lõppemist, kui teatamine toimus peaaegu tähtaja piires. Vt muudatusettepanek 62 artikli 91 kohta komisjoni raportis ettepaneku kohta võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse liidu tolliseadustik, dokument A7-0006/2013, lk 47.

29 Liidu tolliseadustiku artikli 24 punkt f volitas komisjoni vastu võtma delegeeritud õigusakte, et täpsustada artikli 22 lõike 6 esimeses lõigus sätestatud tähtaega. Delegeeritud määruse artikli 8 lõikes 1 määrati selleks 30 päeva.

30 Vt käesoleva ettepaneku 11. joonealune märkus.

47. Kui faktiliste asjaolude järjestus oli selline, võib eespool viidatud kohtupraktika kohaldamine viia selleni, et eelotsusetaotluse esitanud kohus kaalub kahte vaidluse jaoks olulist tegurit:

– esimene on see, et selle sisuga teatamine võis anda võlgnikule asjakohast teavet ja võimaldada tal kaitsta oma õigusi kõiki asjaolusid teades nii, nagu on kohtuotsuses Molenbergnatie tõlgendatud ühenduse tolliseadustiku artikli 221 lõiget 3;[31]

– teine on see, et see teade võis tuua ühenduse tolliseadustiku artikli 221 lõike 3 alusel, nagu seda on tõlgendanud Euroopa Kohus[32], kaasa tollivõla tekkimisest arvestatava kolmeaastase aegumistähtaja *katkemise* (või peatamise).

48. Kolmeaastane aegumistähtaeg oleks seega peatunud (või võib olla katkenud), olenemata kohaldatavast tolliseadustikust (ühenduse või liidu tolliseadustik), siis, kui inspektor saatis Jumbocarryle 1. juunil 2016 teate, st enne kolme aasta möödumist alates 4. juulist 2013, mil see võlg tekkis.

49. Samamoodi, kuna tähtaja peatumine kestis kuni võlgnikule seisukoha esitamiseks antud perioodi lõpuni, on tõenäoline[33], et kuupäeval (18. juuli 2016), mil Jumbocarryle toimetati kätte sissenõue, ei olnud ka ühenduse tolliseadustiku kohaselt kolmeaastane aegumistähtaeg (pluss peatamisaeg), mille lõppedes tollivõlg lõpeb, veel möödunud.

B. Teise võimalusena: eelotsuse küsimuste analüüs

50. Pakun igal juhul välja vastuse eelotsuse küsimustele, juhuks kui asja menetlev kohus peaks pärast eespool nimetatud kahe hindamiselemendi[34] analüüsimist leidma, et tal on jätkuvalt vaja nende liidu õigusnormide tõlgendust, mida küsimused puudutavad.

1. Esimene küsimus

51. Eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtleb, milline on liidu tolliseadustiku järgmise kahe eeskirja *ratione temporis* mõju, mida vastavalt selle tolliseadustiku artikli 288 lõikele 2 kohaldatakse alates 1. maist 2016:

– esimene puudutab tollivõla aegumist (liidu tolliseadustiku artikli 103 lõike 3 punkt b);

– teine puudutab selle võla lõppemist (liidu tolliseadustiku artikli 124 lõike 1 algus ja punkt a), kui võlgnikule ei saa vastavalt liidu tolliseadustiku artiklile 103 enam tollivõlast teatada.

52. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arutluskäigus ning poolte ja eelotsusemenetlusse astujate argumentides on käsitletud asjasse puutuvate õigusnormide kvalifitseerimist menetlus- või materiaalõigusnormideks. Mul ei ole midagi selle vastu, et alustada oma analüüsi sellest aspektist.

31 Käesoleva ettepaneku punkt 38. Vastuseks Euroopa Kohtu küsimustele on ka nõukogu sama meelt, et see võimalus on konkreetsete olukordade puhul (seega mitte üldiselt).

32 Käesoleva ettepaneku punkt 39.

33 Nagu ma käesoleva ettepaneku punktis 43 märkisin, määras ühenduse tolliseadustiku alusel seisukohtade esitamise tähtaja liikmesriigi seadusandja kooskõlas võrdväärsuse ja tõhususe põhimõtetega.

34 Parlamendi arvates muutuks eelotsusetaotlus hüpoteetiliseks, kui nõustuda ühega neist kahest hindamiselemendist (Euroopa Kohtu küsimustele antud vastuse punkt 12).

a) Kohaldatavate õigusnormide menetluslik või materiaalõiguslik laad ning nende mõju sellele kohtuasjale

53. Kohtuasja pooled ja menetlusse astujad lähtuvad Euroopa Kohtu *klassikalisest* kohtupraktikast, milles selle üle otsustamisel, milline on uute õigusnormide ajaline mõju – nii kujunemisel olukordadele kui ka lõplikult väljakujunenud olukordadele –, tehakse vahet selle järgi, kas tegemist on menetlus- või materiaalõigusnormidega (ehk sisuliste õigusnormidega).

54. Vastavalt sellele kohtupraktikale „kohaldatakse üldiselt menetlusnorme nende jõustumise hetkel kõikide pooleliolevate vaidluste suhtes, samas kui materiaalõigusnorme ei kohaldata tavaliselt enne nende jõustumist tekkinud olukorra suhtes“ [35].

55. Euroopa Kohus on oma doktriini sisuliste õigusnormide ajalise kohaldamise kohta lähemalt selgitanud järgmiselt: „[U]us õigusnorm on kohaldatav alates selle õigusakti jõustumisest, milles norm sisaldub, ja seda ei kohaldata varasema õigusakti kehtivusajal tekkinud ja lõplikult väljakujunenud õiguslikele olukordadele; õigusnormi kohaldatakse nende olukordade tulevikus tekkivate tagajärgede suhtes ja ka uute õiguslike olukordade suhtes. Teisiti on üksnes siis, kui uue õigusnormiga kaasnevad erisätted, mis määravad konkreetselt kindlaks selle ajalise kohaldamise tingimused, kui õigusaktide tagasiulatuva jõu puudumise põhimõttest ei tulene teisiti.“ [36]

56. Selles kohtupraktikas [37] on vastavalt olukorrale lubatud teatavad nüansid. Näiteks:

– menetlusnorme kohaldatakse tavaliselt alates päevast, mil need jõustuvad;

– seevastu materiaalõigusnormid ei mõjuta enne nende jõustumist lõplikult väljakujunenud õiguslikke olukordi, välja arvatud juhul, kui nende sõnastusest, eesmärgist või ülesehitusest tuleneb, et selline mõju tuleb neile omistada; [38]

– erandina sellest reeglist võib aktsepteerida juhtu, kus „liidu õigusnormid, mille eesmärk on seada sisse tollimaksu tollivormistusjärgse sissenõudmise kord, sisaldavad nii menetlus- kui materiaalõiguse norme, mis moodustavad jagamatu terviku, mille erinevaid sätteid ei saa nende ajalise mõju seisukohalt kaaluda teistest eraldi“ [39].

57. Kui lähtuda eelotsusetaotluses ning poolte ja eelotsusemenetlusse astujate seisukohtades kasutatud lähenemisviisist, tuleks analüüsida, mis laadi (menetluslikud või materiaalõiguslikud) on liidu tolliseadustiku artiklid, mille kohta on esitatud esimene eelotsuse küsimus.

58. Kui lähtuda sellest, mida Euroopa Kohus tuvastas kohtuotsuses Molenbergnatie, soosiks selle analüüsi tulemus tuvastamist, et need artiklid on laadilt materiaalõiguslikud. Selle kohtuotsuse kohaselt tuleb ühenduse tolliseadustiku artikli 221 lõiget 3 „pidada materiaalõigusnormiks“ [40].

35 Kohtuotsus Molenbergnatie, punkt 31.

36 7. novembri 2018. aasta kohtuotsus O'Brien (C-432/17, EU:C:2018:879, punkt 27).

37 See on kohaldatav nii tollivaldkonnas (vt eelkõige 12. novembri 1981. aasta kohtuotsus Meridionale Industria Salumi jt (212/80–217/80, EU:C:1981:270, punkt 9) ja 9. märtsi 2006. aasta kohtuotsus Beemsterboer Coldstore Services (C-293/04, EU:C:2006:162, punktid 19–21) kui ka teistes valdkondades (vt eelkõige 29. jaanuari 2002. aasta kohtuotsus Pokrzeptowicz-Meyer (C-162/00, EU:C:2002:57, punktid 49 ja 50), 11. detsembri 2012. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Hispaania (C-610/10, EU:C:2012:781, punkt 45) ning 7. novembri 2018. aasta kohtuotsus O'Brien (C-432/17, EU:C:2018:879, punktid 26 ja 27).

38 9. märtsi 2006. aasta kohtuotsuse Beemsterboer Coldstore Services (C-293/04, EU:C:2006:162) punkt 21: „Sellegipoolest võib ühenduse materiaalõigusnorme erandkorras tõlgendada ka kui enne nende jõustumist tekkinud olukordadele kohaldatavaid, kui selline mõju võib tuleneda nende sõnastusest, eesmärgist või ülesehitusest (vt 12. novembri 1981. aasta kohtuotsus Meridionale Industria Salumi jt (212/80–217/80, EU:C:1981:270, punkt 9), 15. juuli 1993. aasta kohtuotsus GruSa Fleisch (C-34/92, EU:C:1993:317, punkt 22) ja 24. septembri 2002. aasta kohtuotsus Falck ja Acciaierie di Bolzano *vs.* komisjon (C-74/00 P ja C-75/00 P, EU:C:2002:524, punkt 119))“.

39 26. märtsi 2015. aasta kohtuotsuse komisjon *vs.* Moravia Gas Storage (C-596/13 P, EU:C:2015:203) punkt 36, milles on viidatud 12. novembri 1981. aasta kohtuotsusele Meridionale Industria Salumi jt (212/80–217/80, EU:C:1981:270).

40 Kohtuotsuse Molenbergnatie punkt 42: „[ühenduse tolliseadustiku] artikli 221 lõiget 3 [tuleb], erinevalt sama artikli lõigetest 1 ja 2, pidada materiaalõigusnormiks ja seepärast ei saa seda kohaldada enne 1. jaanuari 1994 tekkinud tollivõla sissenõudmise suhtes“.

59. Selleks et kvalifitseerida see artikkel materiaalõigusnormiks, mitte menetlusnormiks, lähtus Euroopa Kohus tagajärgedest, mis kaasnevad sellega, kui (ametivõimud) ei teata võlasummast kolme aasta jooksul, seoses tollivõla lõppemise alustega, mis on loetletud ühenduse tolliseadustiku artiklis 233: ta järeldas nendest, et kui mõlemas artiklis ette nähtud tingimused on täidetud, siis tollivõlg „aegub ja seetõttu lakkab olemast“ [41].

60. Olenemata sellest, millist arvamust võidakse (õigusteoorias) nende väidete [42] kohta avaldada, otsustas Euroopa Kohus igal juhul kvalifitseerida ühenduse tolliseadustiku artikli 221 lõike 3 koostoimes artikliga 233 materiaalõigusnormiks.

61. Seda kvalifikatsiooni saab suuremate raskusteta üle kanda liidu tolliseadustiku vastavale artiklile: selle seadustiku artikli 103 lõike 3 algus ja punkt b koostoimes artikli 124 lõike 1 alguse ja punktiga a on ühenduse tolliseadustiku artikli 221 lõikega 3 võrdväärse sisuga.

62. Molenbergnatie kohtupraktika kohaldamine määrab seega, et kuna liidu tolliseadustiku sätteid, mille tõlgendamist taotletakse, on materiaalõiguslikud, ei tohiks neid kohaldada enne nende jõustumist tekkinud tollivõla suhtes.

63. Keeld kohaldada uusi materiaalõigusnorme asjaolude suhtes, mis leidsid aset enne nende normide jõustumist, kehtib aga juhul, kui tegemist on „varasema õigusakti kehtivusajal tekkinud ja lõplikult väljakujunenud õiguslike[…] olukordade[ga]“ [43]. Käesoleval juhul ei ole see nii, kuna selles aegumistähtaeg alles jooksis.

64. Nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus õigesti märgib, oli kohtuotsusega Molenbergnatie lahendatud asjas võlgniku olukord lõplikult välja kujunenud. Seevastu Jumbocarry tollivõlg ei olnud „1. mail 2016 veel aegunud“ [44]. Siit tulenevalt ta lisab, et „[viimase] olukord [erineb] olukorrast, mida peetakse silmas kohtuotsuse Molenbergnatie punktis 41“ [45].

65. Kohtutoimikust võib nimelt järeldada:

– et Jumbocarry võlg tekkis 4. juulil 2013;

– et sel ajal, millest alates hakati liidu tolliseadustiku artikleid 103 ja 124 kohaldama – mis erineb tolliseadustiku jõustumise hetkest – (st 1. mail 2016) [46], ei olnud selle tollivõla kolmeaastane aegumistähtaeg möödunud. See tähtaeg oleks möödunud 4. juulil 2016, kui seda ei oleks inspektori teate alusel (1. juunil 2016) peatatud, nagu tegelikult juhtus.

66. Kokkuvõttes ei olnud Jumbocarry õiguslik olukord tema võla aegumise osas selleks ajaks, kui Madalmaade ametiasutus peatas kolmeaastase tähtaja, teatades 1. juunil 2016 (vastavalt liidu tolliseadustiku artikli 22 lõikele 6 ja artikli 103 lõike 3 algusele ja punktile b) põhjused, mille pärast ta kavatses tollivõlast teatada, lõplikult väljakujunenud.

67. Selles kontekstis leian, et liidu tolliseadustiku artikli 103 lõike 3 alguse ja punkti b ning artikli 124 lõike 1 alguse ja punkti a kohaldamisele ei saa midagi vastu väita. Vastus esimesele eelotsuse küsimusele peab seega olema jaatav.

41 *Ibidem*, punkt 41.

42 Kohtuotsus Molenbergnatie on hea näide sellest, kui raske on tõmmata menetlus- ja materiaalõigusnormide vahele *summa divisio* eraldusjoont; eristamine on mõnikord kunstlik, arvestades nende kahe lahutamatut seost. Tegelikult reguleerib ühenduse tolliseadustiku artikli 221 lõige 3 otseselt võlgnikule teatamise (*menetlus*)nõudeid, nagu maksimaalset tähtaega, mille jooksul seda tuleb teha, ja kaebuse peatavat toimet, isegi kui selle teatamise hilinemise (*sisuline*) tagajärg on tollivõla aegumine.

43 Vt käesoleva ettepaneku punkt 56.

44 Eelotsusetaotluse punkt 4.4.3.

45 Eelotsusetaotluse punkti 4.4.3 lõpp.

46 Vt liidu tolliseadustiku artikkel 288, mis on ära toodud käesoleva ettepaneku punktis 11.

68. Sama lahendust kinnitavad ka kohtuotsustest Taricco I ja Taricco II tulenevad kokkulangevad kriteeriumid. Esimesele nendest kohtuotsustest viitas parlament oma kirjalikes seisukohtades ning kohtuvaidluse pooled ja teised eelotsusemenetlusse astujad said Euroopa Kohtu palvel argumente esitada nende mõlema tagajärgede kohta.

b) Kohtuotsuste Taricco I ja Taricco II mõju sellele kohtuasjale

69. Karistusõiguse dogmaatilises käsitluses on üks traditsiooniliselt vaidlusi tekitanud probleeme olnud see, kui uue seadusega pikendatakse süütegude aegumistähtaegu enne nende süütegude toimepanemise ajal kehtinud aegumistähtaegade lõppemist.[47]

70. See tähtaegade pikendamine on tekitanud raskusi selle analüüsimisel karistusõiguse *in peius* tagasiulatuva jõu keelu üldpõhimõtte seisukohast. Selline keeld on sätestatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikli 49 lõikes 1.

71. Selles aspektis vastanduvad kaks teesi on vastanduvatest seisukohtadest: a) et enne uue seaduse jõustumist alanud aegumistähtaega reguleerib varasem seadus (*tempus regit actum*), ja b) et miski ei takista seadusandjal aegumistähtaega pikendada, kuid uus tähtaeg (mis on varasemast pikem) on kohaldatav ainult süütegudele, mis ei ole varasema seaduse kohaselt veel aegunud.[48]

72. Ühele eelotsuse küsimustest kohtuasjas Taricco I vastates võttis Euroopa Kohus aluseks Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika, mis käsitleb Roomas 4. novembril 1950 allkirjastatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklit 7, mis sätestab õigused, mille tagab ka harta artikkel 49.

73. Vastavalt sellele kohtupraktikale tuvastas Euroopa Kohus, et „aegumistähtaja pikendamine ja selle viivitamatu kohaldamine [ei riku] nimetatud konventsiooni artiklis 7 ette nähtud õigusi, kuna seda sätet ei saa tõlgendada nii, nagu keelaks see aegumistähtaega pikendada, kui etteheidetavad teod ei ole veel aegunud“[49].

74. Kohtujurist Kokott oli oma ettepanekus kohtuasjas Taricco I väljendanud sama seisukohta: „periood, mille jooksul võib süütegu uurida, [võib] muutuda ka veel pärast teo toimepanekut, kuni tegu ei ole aegunud“[50].

75. Kohtuotsus Taricco II kinnitas seda järeldust, pidades lubatavaks, et liikmesriigi seadusandja „pikendab aegumistähtaega nii, et see jõustub kohe ka etteheidetavate tegude suhtes, mis ei ole veel aegunud“. Euroopa Kohus lisas, et selline pikendamine „ei [riku] üldjuhul […] kuritegude ja karistuste seaduses sätestatuse põhimõtet (vt selle kohta kohtuotsus Taricco [I], punkt 57 ja seal viidatud Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika)“[51].

47 See probleem on teravam siis, kui süüteod, mida seni loeti aeguvateks, tunnistatakse uute seaduste alusel aegumatuteks.

48 Üldiselt tunnistatakse, et kui (vanad) tähtajad on juba möödunud, ei saa uues seaduses ette nähtud tähtaegu kohaldada.

49 Kohtuotsuse Taricco I punkt 57. Selles punktis nimetatud Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika hõlmab kohtuotsuseid Coëme jt *vs*. Belgia, nr 32492/96, 32547/96, 32548/96, 33209/96 ja 33210/96 (punkt 149, EIK 2000-VII); 17. septembri 2009. aasta kohtuotsust Scoppola *vs*. Itaalia (nr 2), nr 10249/03 (punkt 110 ja seal viidatud kohtupraktika) ja 20. septembri 2011. aasta kohtuotsust OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos *vs*. Venemaa, nr 14902/04 (punktid 563, 564 ja 570 ning seal viidatud kohtupraktika).

50 Kohtujurist Kokott'i ettepanek (C–105/14, EU:C:2015:293, punkt 120). Ta nimetas selle seisukoha põhjenduseks „Euroopa Inimõiguste Kohtu 22. juuni 2000. aasta otsus[t] kohtuasjas Coëme jt *vs*. Belgia (kaebus nr 32492/96 jt, *Recueil des arrêts et décisions* 2000-VII, punkt 149)“.

51 Kohtuotsuse Taricco II punkt 42.

76. Tõsi on, et kohtuotsustes Taricco I ja Taricco II käsitletud riigisisesed õigusnormid erinevad käesolevas asjas vaidlusalustest õigusnormidest. Seal ei olnud otseses mõttes tegemist mitte süütegude aegumistähtaja uue pikendamisega, vaid selle aja maksimaalse kestuse vähendamisega, mille jooksul seda tähtaega võib katkestada,[52] mis tõi kaasa „aegumise katkemise põhjuse ajalise toime neutraliseeri[mise]“[53].

77. Samuti vastab tõele, et Euroopa Kohus käsitles pärast kohtuasjas Taricco II Corte costituzionale (Itaalia konstitutsioonikohus) esitatud eelotsusetaotlust vaidlusaluseid õigusnorme teistsugusest vaatenurgast kui see, millest ta oli lähtunud kohtuotsuses Taricco I:

– kohtuotsuses Taricco I analüüsis ta Itaalia kohtu kohustust jätta käibemaksu kogumisega seotud süütegudes algatatud kriminaalmenetluses kohaldamata teatavad riigisisesed õigusnormid, mis käsitlevad süütegude aegumise katkestamist, mis koostoimes selles liikmesriigis menetluste tavapärase kestusega tõid praktikas kaasa nende toimepanijate karistamatuse liidu finantshuvide kahjuks;

– kohtuotsuses Taricco II nüansseeris ta kohtuotsuses Taricco I[54] sedastatut, analüüsides kohustust jätta aegumist käsitlevad riigisisesed õigusnormid (mis on Corte costituzionale (konstitutsioonikohus) sõnul Itaalias materiaalõigusnormid)[55] kohaldamata koostoimes süütegude ja karistuste seaduses sätestatuse põhimõttega.[56] Ta selgitas samuti seadusandja ja kriminaalkohtu ülesandeid niisuguse olukorra parandamiseks, kus riigisisene õigus ei vasta liidu finantshuvide kaitsest tulenevatele nõuetele, selleks et kehtestada tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad karistused.

78. Nende kahe kohtuotsuse vahelised erinevused ei puuduta siiski küsimust, mis on siin arutamisel: õigus kohaldada vahetult uut, varasemast pikemat aegumistähtaega tegudele, mis ei ole veel aegunud.

79. Selles konkreetses küsimuses mõlemad kohtuotsused ühtivad: kohtuotsuse Taricco II punkt 42 kordab reservatsioonideta kohtuotsuse Taricco I punktis 57 võetud seisukohta ja samal ajal Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikat, millele on viidatud kohtuotsuses Taricco I.

80. Kuigi on mõeldav, et uus õigusnorm pikendab aegumistähtaega vahetu õigusmõjuga süütegudele, mis ei ole veel aegunud, on see seda enam võimalik siis, kui tegemist on tollivõla aegumistähtaja ajaliselt piiratud peatamisega (mis ei ole karistus) enne nende kolme aasta möödumist, mis on varasema õiguse kohaselt vajalikud selleks, et tollivõlga aegunuks pidada.[57]

52 Itaalia õigusnormide kohaselt määras selle tähtaja *katkestamine* selle *peatamisest* eraldiseisva õigusinstitutsioonina, et tähtaega hakati uuesti arvestama alates selle katkestamise päevast. Katkestusperiood ei tohtinud siiski ületada poolt (kogu) aegumistähtajast vastavalt karistusseadustiku artiklile 161: selle seadustiku muutmise tõttu seadusega nr 251/2005 võis katkestusperioodi maksimaalne kestus olla ainult veerand sellest tähtajast. Selle seadusemuudatuse tagajärjel vähenes aegumistähtaja katkestamine kohtu tegevuse tagajärjel märkimisväärselt, eelkõige väga keerukate süütegude uurimiste puhul, mis nõudsid põhjalikku uurimist, isegi kui aegumistähtaeg oli enne ja pärast seadust nr 251/2005 identne, mis soosis karistamatust. Seetõttu kinnitas eelotsusetaotluse esitanud kohus, et karistusseadustiku artikli 161 teise lõigu muutmine 2005. aastal, „seetõttu, et lubab aegumise peatumisel esialgset aegumistähtaega pikendada vaid veerandi võrra, võimaldab aegumist tegelikult enamikus kriminaalasjades mitte katkestada“ (kohtuotsuse Taricco I punkt 23).

53 Kohtuotsus Taricco I, punkt 46.

54 Kohtuotsuse Taricco I kohaselt kõrvaldasid aegumist käsitlevad riigisisesed õigusnormid liidu finantshuve kahjustava ebaseadusliku tegevuse vastu suunatud meetmete tõhususe ja hoiatavuse. Seetõttu võis liikmesriigi kohus jätta need riigisisesed õigusnormid kohaldamata, kui see oli vajalik liidu õiguse täieliku õigusmõju tagamiseks (punktid 47 ja 49).

55 Kohtuotsus Taricco II, punkt 27.

56 Corte costituzionale (konstitutsioonikohus) rõhutas, et „kohtuotsuses Taricco [I] on Euroopa Kohus küsimust, kas selle kohtuotsusega antud juhis on kooskõlas […] harta […] artikliga 49, selgitanud üksnes tagasiulatuva jõu puudumise põhimõtte osas[, aga] ei ole […] analüüsinud kuritegude ja karistuste seaduses sätestatuse põhimõtte teist osa, st nõuet, mille kohaselt karistussüsteemi käsitlev normistik peab olema piisavalt täpne“ (kohtuotsuse Taricco II punkt 19).

57 Analoogset seisukohta väljendas parlament pärast seda, kui ta oli soovitanud kohaldada käesolevale kohtuasjale kohtuotsuse Taricco I punkte 54–57: „õiguspärase ootuse põhimõttest tulenevad nõuded on kriminaalasjade puhul rangemad kui haldusasjades, mille hulka kuulub tollivõla sissenõudmine“ (tema kirjalike seisukohtade punkt 42). Seda hinnangut jagab Madalmaade valitsus oma vastuses Euroopa Kohtu küsimustele (punktid 5 ja 6).

2. Teine eelotsuse küsimus

81. Teine eelotsuse küsimus on sõnastatud väga lühidalt. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib teada, kas juhul, „[k]ui esimesele küsimusele tuleb vastata jaatavalt“, on liidu tolliseadustiku artikli 103 lõike 3 alguse ja punkti b ning artikli 124 lõike 1 alguse ja punkti a kohaldamine kooskõlas õiguskindluse ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõtetega.

82. Parlament astus sellesse menetlusse, leides, et „näib“, et asja menetlev kohus seab oma teise küsimusega kahtluse alla esimeses küsimuses osutatud liidu tolliseadustiku kahe artikli kehtivuse, ehkki mitte sõnaselgelt.[58]

83. Ma ei arva siiski, et eelotsusetaotlusest saaks välja lugeda seda, et teist küsimust saab kvalifitseerida nende liidu õigusnormide kehtivuse kahtluse alla seadmiseks. Eelotsusetaotluse esitanud kohus ei kahtle üldiselt nende normide kehtivuses, vaid nende ajalises kohaldamises konkreetsel juhul. On tõsi, et oma kohtumääruse lõpus viitab ta liidu tolliseadustiku artikli 103 lõike 3 kohaldamata jätmisele, kuid ta teeb seda pigem vaidluse eripäraste asjaolude kontekstis.

84. Eelotsusetaotlus õigustab õiguskindluse ja usalduse kaitse põhimõttele tuginemist sellega, et „võiks väita“, et tollivõla tekkimise kuupäeval (4. juulil 2013) „ei olnud [asjaomase isiku jaoks] selge ega ettenähtav, et tollivõla […] sissenõudmist ja aegumist reguleerivaid sätteid muudetakse […]“[59].

85. Eelotsusetaotluse esitanud kohus tunnistab siiski, et liidu tolliseadustiku artikli 22 lõike 6 ja artikli 29 vastuvõtmisega tugevdas liidu seadusandja võlgniku õiguslikku seisundit, andes talle õiguse kasutada oma seisukoha esitamiseks ette nähtud ajavahemikku.[60] Nende artiklite seos aegumistähtaja peatamisega seisukoha esitamise aja jooksul ei tähenda võlgniku olukorra sellist halvenemist, mille tõttu tuleks liidu tolliseadustiku artikli 103 lõige 3 kohaldamata jätta.[61]

86. Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et „õiguskindluse põhimõte [nõuab], et õigusnormid oleksid selged, täpsed ja ettenähtavate tagajärgedega, et huvitatud isikud saaksid liidu õiguskorraga reguleeritavates olukordades ja õigussuhetes nendest juhinduda“[62].

87. Õiguse kohta nõuda õiguspärase ootuse kaitset on Euroopa Kohus leidnud, et see „õiguskindluse põhimõttega kaasnev õigus […] laieneb igale eraõiguslikule isikule, kes on olukorras, kus […] haldusasutus on temas tekitanud põhjendatud lootuse. Selliseid lootusi tekitada võivaks kinnituseks […] on täpne, tingimusteta ja ühtelangev teave, mis pärineb volitatud ja usaldusväärsetest allikatest. Kui aga haldusasutus ei ole isikule täpseid kinnitusi andnud, ei saa see isik selle põhimõtte rikkumisele tugineda“[63].

88. Esiteks ei sisalda ükski neist põhimõtetest kohustust säilitada õiguskord ajas muutumatuna. Ootus, et õigusaktid ei muutu, oleks pealegi eriti alusetu niisuguses valdkonnas nagu toll, mis nõuab pidevat kohandamist.[64] Selle selgeks tõendiks on ühenduse tolliseadustiku järjestikused muutmised alates selle seadustiku vastuvõtmisest 1992. aastal kuni selle kehtetuks tunnistamiseni määrusega nr 952/2013. Liidu tolliseadustiku heakskiitmine oli põhjendatud vajadusega võtta „arvesse liidu õiguse arengut“[65].

58 Tema kirjalike seisukohtade punkt 2.

59 Eelotsusetaotluse punkt 4.7.2.

60 Mille pikkuseks on delegeeritud määruse artikli 8 lõikega 1 määratud 30 päeva.

61 Eelotsusetaotluse punkt 4.7.3.

62 3. detsembri 2019. aasta kohtuotsus Tšehhi Vabariik *vs.* parlament ja nõukogu (C-482/17, EU:C:2019:1035, punkt 148).

63 *Ibidem*, punkt 153.

64 Nii tuletab seda meelde nõukogu oma kirjalike seisukohtade punktis 46.

65 Liidu tolliseadustiku põhjendus 2.

89. Teiseks, mis puutub õiguspärase ootuse kaitsesse eespool kirjeldatud tähenduses, siis ei saa ühestki kohtutoimikus nimetatud asjaolust järeldada, et Madalmaade ametiasutus andis Jumbocarryle „täpseid kinnitusi“ tollivõla sissenõudmise kohta ühel või teisel ajahetkel.

90. Kolmandaks ei välista õiguskindluse põhimõte õigusnormide tõlgendamist, kui nende sisu põhjustab tõlgendamisraskusi, mis tekitavad kahtlusi isikutele, keda need mõjutavad või kes peavad neid kohaldama; just nende kahtluste lahendamiseks ongi mõeldud ELTL artiklis 267 ette nähtud kohtute koostöö mehhanism.

91. Neljandaks ei kaasne liidu tolliseadustiku uue artikli 103 lõike 3 alguse ja punkti b lisamisega tegelikult muutusi võrreldes varasema õigusliku olukorraga. Pigem vastab see vajadusele kindlalt kinnitada haldusasutuste kohustust, mis oli juba ühenduse tolliseadustikus vastavalt Euroopa Kohtu praktikale [66] ja mis tuli õigusnormides täpsemalt ette näha liikmesriikide seadusandjatel, kuna seda ei olnud liidu õiguses konkreetselt käsitletud.

92. Käesolevas kohtuasjas ei saa rääkida tollimaksu tasumise eest vastutava isiku õigusest sellele, et tollivõlg lõppeks automaatselt ja vältimatult kolme aasta möödumisel selle tekkimisest, vaid ootusest, et see nii juhtub, sealhulgas selle tollivõla tekkimise ajal kehtinud ühenduse tolliseadustiku eeskirjade alusel.

93. Kordan, et ei olnud sellist õigust, vaid ootus, et pärast kolmeaastase tähtaja möödumist toimub aegumine, tingimusel et seda tähtaega ei ole peatatud, mis võis juhtuda kas kaebuse või ametiasutuse teo tõttu, mille eesmärk oli teatada kavatsusest tollivõlg sisse nõuda enne sellekohase otsuse tegemist.

94. Nagu väitis Madalmaade valitsus, [67] ei saa tollivõla lõppemise hetke ühenduse tolliseadustiku kehtimisajal täiesti kindlalt ette kindlaks määrata, kuna ühenduse tolliseadustiku artikli 221 lõikes 3 oli ette nähtud võimalus kolmeaastane tähtaeg peatada, kui esitatakse kaebus artikli 243 alusel. [68]

95. Euroopa Kohtu antud tõlgendusest artikli 221 lõikele 3 võis järeldada, et ka ühenduse tolliseadustiku kehtivusajal katkestas ametiasutuse teade (vastava mõjuga aegumisele) tollivõlast teatamise kolmeaastase tähtaja. [69]

96. Viiendaks, nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus õigesti rõhutab, on aegumistähtaja pikendamine liidu tolliseadustiku artikli 103 lõike 3 alguse ja punkti b alusel teatamisele omase peatava mõju tõttu otseselt seotud võlgnikule antud võimalusega olla ära kuulatud enne, kui toll teeb tema huve kahjustava otsuse.

97. See reegel tagab tasakaalu võlgniku õiguse olla ära kuulatud ja liidu finantshuvi vahel. Sellise tasakaalu vajadus ei ole samuti liidu tolliseadustiku uudsus ning loogika, et ametiasutuse teade peatab aegumistähtaja, eksisteeris juba varem.

98. Kuuendaks, isegi kui aegumistähtaja pikendamist võlgnikule teatavaks tehtud teate peatava mõju tõttu võiks pidada „uudsuseks“ võrreldes ühenduse tolliseadustiku regulatsiooniga, mis kehtis 4. juulil 2013 (kui Jumbocarry võlg tekkis), ei kahjustaks ka liidu tolliseadustiku artikli 103 lõike 3 alguse ja punkti b vahetu kohaldamine alates 1. maist 2016 õiguskindlust selles osas, mis puudutab kindlustunnet kohaldatavate õigusnormide suhtes.

66 Vt ühenduse tolliseadustiku vastavate artiklite tõlgendus kohtuotsustes Molenbergnatie ja CEVA, millele on viidatud käesoleva ettepaneku punktis 38 jj.

67 Tema kirjalike seisukohtade punkt 58.

68 Vastavalt ühenduse tolliseadustiku artikli 243 lõike 1 esimesele lõigule on „[i]gal isikul […] õigus esitada kaebusi tolli otsuste peale, mis on seotud tollieeskirjade rakendamisega ja puudutavad kõnealust isikut otseselt ja isiklikult“.

69 Käesoleva ettepaneku punkt 39.

99. Igal hoolsal tollideklaratsioonide esitajal oli võimalik teada Euroopa Kohtu tõlgendust menetlusnormide, nagu ka materiaalõigusnormide ajalise kohaldatavuse kohta seoses alles väljakujunemata õiguslike olukordade tulevikus avalduvate tagajärgedega. See kohtupraktika on väljakujunenud ja pärineb tollivaldkonnas 1981. aastast.[70]

100. Liidu tolliseadustiku artikli 103 lõike 3 alguse ja punkti b vahetu kohaldamine võimaldab lõppkokkuvõttes võrdselt kohelda kõiki importijaid, kelle võlg ei olnud liidu tolliseadusliku täielikult kohaldatavaks muutumise kuupäevaks aegumise tõttu lõppenud, olenemata sellest, kas võlg oli tekkinud enne või pärast seda kuupäeva. Alates 1. maist 2016 on kõigil liidu tolliseadustiku artikli 22 lõikes 6 nimetatud olukorras õigus olla ära kuulatud sama aja jooksul, mida arvutatakse ühtemoodi.

V. Ettepanek

101. Eespool öeldut arvestades teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Hoge Raad der Nederlandenile (Madalmaade kõrgeim kohus) järgmiselt:

„Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. oktoobri 2013. aasta määruse (EL) nr 952/2013, millega kehtestatakse liidu tolliseadustik, artikli 103 lõike 3 algus ja punkt b ning artikli 124 lõike 1 algus ja punkt a on kohaldatavad tollivõla suhtes, mis tekkis enne 1. maid 2016 ja mille aegumistähtaeg ei olnud viimati nimetatud kuupäevaks veel möödunud, ilma et see kohaldamine rikuks õiguskindluse ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõtteid.“

70 12. novembri 1981. aasta kohtuotsus Meridionale Industria Salumi jt (212/80–217/80, EU:C:1981:270).